

Työ- ja elinkeinoministeriö
kirjaamo@tem.fi

Viite: lausuntopyyntö 28.6.2018, TEM/949/03.01.01/2017, TEM031:00/2017

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle ns. omatoimisen työnhaun mallista

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus lausuu asiasta seuraavaa.

Lakiehdotuksen yleisperusteluissa maakunnan rekrytointipalvelujen vähimmäispalveluksi määritellään tiedon välittäminen osaavan työvoiman saatavuudesta ja työtilaisuuksista, neuvonta ja ohjaus rekrytoinnissa ja työnhaussa sekä työtilaisuuksien ja työnhakijoiden yhteensovitus. Rekrytointipalvelujen perustan muodostaisi Työmarkkinatori. Sähköisen työmarkkinatorin toimiminen perustana on yhdenmukainen sen linjauksen kanssa, että digitaalisuus ja sähköiset palvelut ovat TE-hallinnon keskeinen tulevaisuuden työnvälityksen ja rekrytointipalvelujen toimintamalli.

Työmarkkinatori edellyttää työnhakijoilta entistä enemmän omaa aktiivisuutta ja osaamista työnhaussa. Työmarkkinatori-perustaisen rekrytointipalvelun toimivuus alueellisen liikkuvuuden edistämässä saattaa olla haasteellista. Lisääkö digitaalinen palvelu innostusta/mahdollisuuksia liikkua tai muuttaa työn perässä vai vähentääkö se sitä?

Lakiehdotuksen perusteluissa on viitattu kansainvälisiin tutkimustietoihin, joiden perusteella työnhakuvelvoite on lisännyt huomattavasti työnhaun aktiivisuutta ja työllistymistä. Tulokset ovat siltä osin omatoimisen työnhaun mallin tavoitteita tukevia. Asiayhteydessä ei selvinnyt, onko tutkimusmaissa ollut käytössä kattavat digitaaliset työnhakujärjestelmät.

Ehdotuksen mukaan työnhakijan tulisi työttömyysetuuden saamisen edellytyksenä hakea neljää työmahdollisuutta kuukauden tarkastelujakson aikana. Hakuvelvollisuuteen on mahdollisuus tietysin perusteiden olla matalampia velvoitteita. Matalammat velvoitteet ovat perusteltuja. Toisaalta maakuntien ja palveluntuottajien tulkintaerot matalampien velvoitteiden perusteista saattavat olla merkittäviä. Tulkintaan voivat esimerkiksi vaikuttaa näkemys siitä, mikä on toimialan työmarkkinatilanne; palveluntuottajan mukaan tilanne on hyvä ja työnhakijan mielestä ei. Jos palveluntuottajan tulosperusteinen toiminta on riippuvainen asiakkaan työnhaun aktiivisuudesta, voi siltäkin olla merkityksensä velvoittavuudesta. Myös ns. perusteettomat hakemukset voidaan tulkita monella tavalla. Kenen lausunto painaa näissä tapauksissa suhteessa työttömyysturvan saantiin?

Hallituksen esityksen alussa todetaan, että työnhakusuunnitelmassa asiakkaan edellytetään osallistuvan kasvupalveluihin tai hakevan omaehtoisesti työtä työttömyysetuuden saamiseksi. Lakiesityksen 12c §:n mukaan työnhakija vapautuu työpaikkojen hakuvelvoitteestaan vain niiltä viikoilta, jolloin hän on ollut työssä, yrittäjänä tai työkyvytön. Selvyden vuoksi pykälään tulisi lisätä maininta siitä, ettei työnhakuvelvoite koske aikaa, jolloin henkilö osallistuu kasvupalveluihin, esim. työvoimakoulutukseen. Työttömyysturvalakiin olisi jäämässä voimaan 10 luvun 4 §:n 2 mom, jonka mukaan työttömyysturvaseuraamuksia koskevaa TTL 2a lukua ei sovelleta työvoimakoulutuksen aikana. Eli onko siis tarkoitettu esim. niin, että periaatteessa työllistymistä edistävien palvelujen ajalta olisi työnhakuvelvollisuus, mutta se olisi mahdollista työllistymissuunnitelmassa siltä ajalta poistaa tai ainakin alentaa esim. JTYPL-esityksen 12a §:n 2 momentin 3 kohdan perusteella?

24.8.2018

Hakuvelvollisuuden alentamisen/poistamisen osalta työnhakijoiden yhdenvertaisuus ei välttämättä toteudu, jos työllistymissuunnitelmia on laatimassa kirjava joukko palveluntuottajia. Laaditaanko mahdolliset tarkemmat kriteerit tälle maakuntakohtaisesti? Mitä tarkoittaa 12a §:n työntekijälle "so-piva" työ? Tarkoittavatko luonnoksen 12a §:n 1 ja 2 kohdat suhteessa 12 c §:n 1 momenttiin sitä, että työllistymissuunnitelma on näissä tapauksissa tarkistettava kuukauden välein?

Työnhakijan tulee ilmoittaa omatoimisesta työhausta ensisijaisesti verkkopalvelussa kuukauden välein. Omatoiminen ilmoittaminen perustuu luottamukseen ja on ehdoton edellytys sille, että järjestelmää voidaan kehittää hallituksen esityksen hengessä. On mahdottomuus, että palveluntuottaja tai maakunta seuraisi kaikkien työnhakijoiden työnhakua jatkuvasti. Miten hoidetaan niiden asiakkaiden ohjaus ja seuranta, jotka eivät käytä digitaalisia järjestelmiä?

Vaikutuksia viranomaisten toimintaan on arvioitu osana hallituksen esitystä. On arvioitu, että sähköinen ilmoittaminen verkkopalveluissa omasta työhausta ei merkittävästi lisää nykyistä hallinnollista työtä. Todennäköistä on, että seuraamusten ja niitä edeltävien selvittelyjen ja tulkintatarpeiden määrä kuitenkin lisää hallinnollista työtä. Osa lisätyöstä kohdistuu maakunnalle ja osa palveluntuottajille. Oletettavaa on, ettei kaikilla työnhakijoilla ole realistista kykyä arvioida oman alueensa työmarkkinoiden tilannetta suhteessa omaan osaamiseensa. Hallinnollista työtä seuraa esimerkiksi siitä, että työnhakija tulkitsee avointen työpaikkojen ja työnsaantimahdollisuuksien olevan alueella niin huonot, ettei hän kykene hakemaan tarkastelujaksolla vaadittua määrää työpaikkoja tai osallistumaan rekrytointi- tms. tapahtumiin riittävästi. Maakunta tai palveluntuottaja joutuu näissä tapauksissa jälkikäteen selvittämään, onko asiakas tulkinnut alueen tilanteen oikein ja siten hänen menettelynsä on hyväksyttävää tai vastaavasti toteamaan asiakkaan toiminnan sanktioitavaksi. Tätä harkintaa ei voine digitaalisin välinein korvata, joten se lisää hallinnollista työtä nykyiseen verrattuna. Miten yhteistyö seuraamusten hoidossa toteutetaan työttömyysturvan maksajien kanssa siten, ettei työttömyysturvaa koskevat selvitykset kohtuuttomasti viivästy ja siten vaikeuta työnhakijan asemaa taloudellinen tilanne mukaan lukien?

Aktiivimallin toteutumisesta on saatu jo alustavia tietoja. ELY-keskus on aiemmissa lausunnoissaan nostanut esiin aktiivimallin mukaisten palvelujen saatavuuden vaihtelut eri maakunnissa ja palvelujen sisällön määrittelyn haasteet. TE-toimistoista ja ELY-keskuksista on toimitettu maksajille luetteloita aktiivimallin mukaisista palveluista. Aktiivimallin mukaisissa palveluissa saattaa edelleen olla tulkintaeroja siitä, mitä tulkitaan aktiivimallin mukaiseksi palveluksi ja mitä ei. Maakuntavaiheessa yksityisten palveluntuottajien palveluiden määrittely saattaa entisestään vaikeuttaa tulkintaa.

Maakuntien yksityisiltä palveluntuottajilta hankkimat palvelut ainakin osittain tulevat olemaan sisältöltään tulosperusteisia, laaja-alaisia black box -tyyppisiä hankintoja, mutta hallituksen esityksessä rinnastetaan maakunta ja palveluntuottajat, eli oletetaan, että palveluntuottajilta hankitaan saman tyyppistä palvelua kuin tällä hetkellä tuotetaan TE-toimistoissa. Se ei välttämättä ole tulevaisuuden ratkaisu palvelujen tuottamisessa.

Eine Kela

Yksikön päällikkö

Hanna Määttä

Ryhmäpäällikkö